

คณะกรรมการบริหารสถาบัน

สถาบันอุดมศึกษาไทยมีรูปแบบการบริหาร ภายในสถาบันเป็นรูปแบบคณะกรรมการ (Plural Headed) หลายรูปแบบ สถาบันเป็นรูปแบบการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการรูปหนึ่ง ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 และ 5 จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติสถาบันระเบียบข้อบังคับ ฯลฯ พบว่ายังมีรูปแบบการบริหารภายในที่เป็นรูปแบบคณะกรรมการอีกหลายรูปแบบ อาทิเช่น คณะกรรมการประจำวิทยาเขต, คณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมมหาวิทยาลัย, อ.ก.ม., ที่ประชุมคณบดี, คณะกรรมการประจำคณะ/บัณฑิตวิทยาลัย/วิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์/หน่วยงาน ที่เรียกชื่ออย่างอื่น, คณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู และคณะกรรมการสหวิทยาลัย เป็นต้น คณะกรรมการแต่ละชนิดมีโครงสร้างและองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการประจำวิทยาเขต ปรากฏรูปแบบเป็นทางการครั้งแรกในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ราชกิจจานุเบกษา 96, 61 2522 : 1-25) แต่ได้ปรากฏโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการมาก่อนแล้วในวิทยาเขตต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บางแสน 2529 : 52-22) ต่อมาได้ปรากฏรูปแบบเป็นทางการอีกตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2530

คำว่า "วิทยาเขต" หมายถึง "เขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะหรือวิทยาลัยตั้งแต่สองส่วนขึ้นไปตั้งอยู่ในเขตนั้นตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด" (พรบ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2521 : มาตรา 5 วรรคท้าย, ศิลปากร 2530 : มาตรา 5 วรรคท้าย)

1.1 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบดังนี้

ประธานกรรมการ รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต

- กรรมการโดยตำแหน่ง
- คณบดี
  - ผู้อำนวยการวิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์
  - หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น

กรรมการผู้แทนคณาจารย์ สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณาจารย์ในวิทยาเขตนั้นไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่เกินครึ่งหนึ่งของกรรมการโดยตำแหน่ง มีวาระ 2 ปี

เลขานุการ คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลหนึ่งเป็นเลขานุการ (ส่งขลานครินทร์ 2522 : มาตรา 24, ศิลปากร 2530 : มาตรา 26)

1.2 อำนาจและหน้าที่ คณะกรรมการประจำวิทยาเขต มีหน้าที่ดังนี้

1.2.1 ให้ความปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในวิทยาเขตต่ออธิการบดี

1.2.2 ประสานงานระหว่างบัณฑิตวิทยาลัยคณะ วิทยาลัย สถาบัน สำนัก ศูนย์ และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นเทียบเท่าคณะภายในวิทยาเขต

1.2.3 พิจารณาเสนอออกระเบียบปฏิบัติของวิทยาเขตต่ออธิการบดี และวางระเบียบหรือข้อบังคับตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย

1.2.4 ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย (เพ็ญอ้าง : มาตรา 25, เพ็ญอ้าง : มาตรา 27)

1.3 วาระ กรรมการโดยตำแหน่งมีวาระเท่ากับวาระในการดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ส่วนกรรมการผู้แทนคณาจารย์มีวาระ 2 ปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้

1.4 การไต่มา กรรมการโดยตำแหน่งไต่มาตามตำแหน่ง ส่วนกรรมการผู้แทนคณาจารย์ไต่มาโดยการเลือกตั้ง

1.5 การประชุม เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย แต่ในทางปฏิบัติก็จะอาศัยแนวของสภามหาวิทยาลัย คือเดือนละ 1 ครั้ง

2. คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย เดิมเป็นองค์การที่ปรึกษาภายในที่ไม่เป็นทางการของมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งขึ้นในสมัย: รัชชพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับสมัยการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค ตามแผนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504-2509) และฉบับที่ 2 (2510-2514) (อ้างแล้ว : 34 - 36) ซึ่งปรากฏโครงสร้างในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ขอนแก่น และส่งขลานครินทร์ ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกว่า "คณะกรรมการพัฒนามหาวิทยาลัย"

(รายงานวิชาการ 2528 : 5) คณะกรรมการมาจากบุคคลหลายฝ่ายที่มหาวิทยาลัยเห็นว่า เป็นบุคคลสำคัญ เป็นบุคคลที่สนใจกิจการของสถาบัน เป็นบุคคลสำคัญในท้องถิ่น เป็นศิษย์เก่า ที่มีผลงานดีเด่น และบุคลากรบางส่วนของสถาบันเองซึ่งสภาสถาบันแต่งตั้ง มีวาระ 2 ปี แต่ละสถาบันมีจำนวนไม่เท่ากันอยู่ระหว่าง 36-60 ท่าน มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถาบัน ส่งเสริมการพัฒนาและจัดผลประโยชน์ให้สถาบัน ดำเนินกิจการตามที่สภาสถาบัน, อธิการบดี หรือที่ประชุมคณบดีมอบหมาย (ธรรมศาสตร์ 50 ปี 2527 : 749, ขอนแก่น 18 ปี : 12, รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2526 : 9, เอกสารแนะนำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 253 : 6-7)

คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยมีสถานภาพเป็นองค์การบริหารภายใน เป็นทางการครั้งแรกตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2521 มาตรา 17 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17 มีข้อความเหมือนกันว่า มาตรา 17 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่ง ซึ่งสภามหาวิทยาลัย แต่งตั้ง

คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่มหาวิทยาลัย และสนับสนุนกิจการของมหาวิทยาลัย

จำนวนและคุณสมบัติของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย วาระในการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนการประชุมเพื่อดำเนินการตามหน้าที่ให้เป็นไปตามขอบบังคับของมหาวิทยาลัย

สำหรับมหาวิทยาลัยที่แก้ไขพระราชบัญญัติใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2530 นั้น ก็ได้กำหนดโครงสร้าง หน้าที่ จำนวน คุณสมบัติไว้ในแนวเดียวกัน 2 สถาบัน (เชียงใหม่ 2530 : มาตรา 17, ศิลปากร 2530 : มาตรา 18) ส่วนมหาวิทยาลัยมหิดลไม่มี องค์ประกอบของคณะกรรมการ ฯ มาจากบุคคลหลายฝ่ายทั้งภายใน และภายนอกสถาบันซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน อาทิเช่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น สรรหาประธานและกรรมการในที่ประชุมคณบดีก่อนนำเสนอ สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้ง โดยมีเกณฑ์ว่าจะคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 17 จังหวัด จังหวัดละไม่เกิน 3 คน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลภายในหรือภายนอก

มหาวิทยาลัยก็ได้ (นพคต ทองโสภิต 2528 : สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา และกรรมการอีกจำนวนหนึ่ง ตามที่มหาวิทยาลัยเห็นสมควร โดยมีรองอธิการบดีเป็นกรรมการ และเลขานุการ ในกรณีที่มียรองอธิการบดีหลายคน ให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งรองอธิการบดี คนหนึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการ มีวาระ 2 ปี และเมื่อประธานกรรมการเห็นเป็นการ สมควรอาจเสนอสภามหาวิทยาลัยขอให้แต่งตั้งเพิ่มเติมได้ ปัจจุบันมีคณะกรรมการ 37 ท่าน (รายงานประจำปี 2527 : 8-9)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็มีแนวคิดและโครงสร้างคล้ายกับ เชียงใหม่และขอนแก่น แตกต่างกันในจำนวนเท่านั้น กล่าวคือในปีการศึกษา 2530 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มี จำนวนคณะกรรมการ 32 คน ส่วนมหาวิทยาลัยศิลปากรยังไม่ได้แต่งตั้งเป็นทางการ (รายนามคณะกรรมการ ฯ ภาควิชา)

การประชุม ปกติจะประชุมอย่างน้อยปีละครั้ง หรือ ตามแต่ประธานจะเห็นควร แต่ในวาระแรกให้ประธานเรียกประชุมภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันแต่งตั้งองค์ประชุม การดำเนินการประชุม ตลอดจนการออกเสียงถือตามหลักสากล

การประชุมวิสามัญ หากมีสมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามร้องขอให้มีการประชุม ให้ประธานกรรมการเรียกประชุมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์การบริหารภายในเป็นทางการมี 4 สถาบัน คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา และศิลปากร ส่วนธรรมศาสตร์ยังไม่มีกฎหมายรับรอง

3. อนุกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (อ.ก.ม.) เป็นองค์การบริหารงานบุคคลประจำมหาวิทยาลัย มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ตามความในข้อ 78 แห่งกฎทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2519) ออกตามพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน ในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2507 (ราชกิจจานุเบกษา 81, 7 2507 : 11-13) ซึ่งกำหนด องค์ประกอบ หน้าที่ วาระ และการไต่มาไว้ดังนี้

3.1 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบดังนี้

ประธานกรรมการ อธิการบดี

กรรมการโดยตำแหน่ง รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย/
สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ และหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเทียบเท่าคณะ

กรรมการผู้แทนข้าราชการ ฯ อธิการบดีแต่งตั้งโดยความเห็นชอบ
ของกรรมการโดยตำแหน่ง มีวาระ 2 ปี กรรมการตำแหน่งนี้บางสถาบันแต่งตั้งไม่ครบ
5 คน แต่ส่วนใหญ่แต่งตั้งครบ โดยพิจารณาให้มีผู้แทนของข้าราชการครบทุกฝ่าย ทั้งสาย ก.
ข. ค. และลูกจ้างประจำ บางสถาบันกำหนดให้ ประธานสภาคณาจารย์หรือประธานสภา
ข้าราชการ หรือเลขาธิการสภาอาจารย์ หรือประธานอนุกรรมการคัดเลือกอาจารย์ ฯลฯ
เป็นกรรมการโดยตำแหน่งในกรรมการผู้แทนฯ จำนวน อ.ก.ม.ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมัก
มีไม่เท่ากันเพราะการแต่งตั้งรองอธิการบดี และการแบ่งส่วนราชการแตกต่างกัน แต่โดย
โครงสร้างหลักยังคงเหมือนกัน คือ มีอธิการบดีเป็นประธาน รองอธิการบดี คณบดี และหัวหน้า
ส่วนราชการเทียบเท่าคณะเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้แทนฯ 5 คน

3.2 อำนาจหน้าที่ เป็นอนุกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
ทำหน้าที่แทน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.) ในด้านการบริหาร
งานบุคคล ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2507 ดังนี้ "กำหนดอัตราเงินเดือน การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนอันดับ
การเลื่อนชั้น การโอน การสอบสวน การรักษาวินัย และการออกจากราชการของข้าราชการ
และลูกจ้าง ของมหาวิทยาลัย"

3.3 การได้มา กรรมการโดยตำแหน่งได้มาโดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการ
ผู้แทนฯ นั้น แต่ละแห่งใช้ต่างกัน อาทิเช่น บางสถาบัน ที่ประชุมคณบดีลงมติให้แต่งตั้งหัวหน้า
หรือผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของข้าราชการประเภทนั้น ๆ เช่น ประธานสภาคณาจารย์, หัวหน้า
กอง หรือผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ หัวหน้าลูกจ้างประจำ แต่บางแห่งก็ใช้วิธีเลือกตั้งทั่วไป
ในแต่ละสาย

หมายเหตุ วิทยาลัยครู สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัย
เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ไม่มีองค์การนี้

4. ที่ประชุมคณบดี เป็นองค์การการบริหารงานภายในสถาบันที่ไม่เป็นทางการของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ยกเว้นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนทำหน้าที่ "ประสานงานระหว่างสำนักงานอธิการบดี บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน ศูนย์ และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ให้คำปรึกษาแก่อธิการในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตลอดจนทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการการเงินของมหาวิทยาลัย" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายงานประจำปี 2527:8) และ "ก่อนรับภาระในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีชิ้นงานการบริหารงานบุคคล" สำหรับวิทยาลัยครูไม่มีองค์กรนี้ แต่มีคณะกรรมการบริหารซึ่งมีองค์ประกอบคล้ายกันต่างกันที่คณะกรรมการบริหารวิทยาลัยครูมีผู้แทนคณาจารย์ที่เป็นกรรมการประจำวิทยาลัยครูประเภทผู้แทนคณาจารย์ร่วมอยู่ด้วย มีองค์ประกอบ การโตมาและวาระการประชุมดังนี้

4.1 องค์ประกอบ อธิการบดีเป็นประธาน กรรมการประกอบด้วย รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ และหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และบางสถาบันยอมให้ประธานสภาคณาจารย์เป็นกรรมการด้วย (ธรรมศาสตร์, สงขลานครินทร์) (เนจเยาว์ ชัยเสรี 2528 : สัมภาษณ์, ทองจันทร์ หงส์ถาวร 2528 : สัมภาษณ์) บางแห่งยอมให้สภาอาจารย์เข้าฟังการประชุมได้ในฐานะผู้สังเกตการณ์ 1 คน (มหิดล, ศิลปากร) (มติที่ประชุม 23/2517 : 13 พฤศจิกายน 2517, สุภัทรทิศ ศิษกุล 2528 : สัมภาษณ์) และมีหลายสถาบันไม่ยอมให้มีตัวแทนคณาจารย์เข้าร่วมฟัง

4.2 การโตมา เป็นกรรมการโดยตำแหน่งทั้งหมดยกเว้นบางแห่งที่ยอมให้ประธานสภาอาจารย์เป็นกรรมการด้วยก็เป็นการโตมาโตตำแหน่ง

4.3 การประชุม ส่วนมากกำหนดวันประชุมไว้แน่นอนอย่างน้อยเดือนละครั้ง และมักประชุมก่อนการประชุมสภาสถาบัน เพราะเรื่องที่จะเข้าสภาสถาบันนั้นมักถือเป็นธรรมเนียมที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมอธิการบดีก่อน แต่ก็มีเรื่องเร่งด่วนอธิการบดีอาจเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษได้ แต่บางแห่งก็นัดประชุมเดือนละ 2 ครั้ง ในวันพุธต้นเดือนและพุธกลางเดือน (มหิดล 2529 : ไม่ปรากฏหน้า)

5. คณะกรรมการประจำคณะ/บัณฑิตวิทยาลัย/วิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ หรือ
หน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นองค์การบริหาร ภายในที่เป็นทางการของสถาบันอุดมศึกษา
 ไทยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีกฎหมายกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ วาระและการไต่มาไว้ชัดเจน
 คณะกรรมการแต่ละประเภทมีโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

5.1 คณะกรรมการประจำคณะ เกือบทุกสถาบันมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน และ
 คล้ายคลึงกัน ว่ามีองค์ประกอบ, อำนาจหน้าที่ วาระและการไต่มา ดังนี้

5.1.1 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

ประธานกรรมการ คณบดี

กรรมการโดยตำแหน่ง รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา และหัวหน้า
 ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

เลขานุการ เลขานุการคณบดี

แต่ถ้าไม่มีการแบ่งภาควิชาหรือแบ่งแต่มีไม่เกิน 2 ภาควิชา อธิการบดีและหรือสภาสถาบันจะ
 แต่งตั้งคณาจารย์ในคณะเป็นกรรมการเพิ่มให้ครบจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ
 สถาบันหรือจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสถาบันหรือจำนวนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
 สถาบัน ส่วนใหญ่จะกำหนด 3-7 คน

กรรมการผู้แทนคณาจารย์ บางแห่งกำหนดให้อธิการบดีแต่งตั้ง
 คณาจารย์ในคณะเป็นกรรมการด้วยจำนวนไม่เกินครึ่งหนึ่งของกรรมการโดยตำแหน่ง แต่จะมี
 คณาจารย์ในภาควิชาเดียวกันเป็นกรรมการเกินกว่า 1 ท่านไม่ได้

5.1.2 อำนาจหน้าที่ ส่วนใหญ่พระราชบัญญัติสถาบันจะกำหนดไว้เหมือน ๆ
 กันหรือคล้าย ๆ กัน ดังนี้

(1) วางนโยบายและแผนงานของคณะหรือแผนกอิสระให้สอดคล้องกับ
 นโยบายของสถาบัน

(2) วางระเบียบและออกข้อบังคับภายในคณะหรือแผนกอิสระตามที่
 สภาสถาบันมอบหมาย ทั้งนี้โดยไม่ขัดต่อระเบียบและข้อบังคับของสถาบัน

(3) วางหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับคณะหรือ
แผนกอิสระเพื่อเสนอต่อสภาสถาบัน

(4) วางระเบียบและออกข้อบังคับเกี่ยวกับการศึกษาของคณะหรือ
แผนกอิสระเพื่อเสนอต่อสภาสถาบัน

(5) เสนอการแต่งตั้งและถอดถอนศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์พิเศษ
ศาสตราจารย์กิตติคุณ รองศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ในคณะหรือแผนกอิสระต่อสถาบัน

(6) จัดการสอบไล่วัดผล หรือประเมินผลการศึกษาร่วมกับคณะหรือ
แผนกอิสระ

(7) รับผิดชอบและให้ความเห็นแก่คณบดีหรือหัวหน้าแผนกอิสระ

(8) พิจารณางบประมาณของคณะหรือแผนกอิสระ

(9) รายงานให้สภาสถาบันทราบถึงกิจการต่าง ๆ อันเกิดขึ้นในคณะ
หรือแผนกอิสระ

(10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณบดีมอบหมาย

5.1.3 วาระ กรรมการโดยตำแหน่งจะมีวาระเท่ากับวาระของผู้ดำรง
ตำแหน่งนั้น ๆ ปกติจะอยู่ระหว่าง 2-4 ปี ส่วนกรรมการผู้แทนหรือกรรมการที่อธิการบดีและ
หรือสภาสถาบันแต่งตั้งนั้นจะมีวาระ 2 ปี

5.1.4 การไต่มา กรรมการโดยตำแหน่งไต่มาโดยตำแหน่ง
ส่วนกรรมการผู้แทนส่วนใหญ่จะไต่มาโดยการเลือกตั้ง แต่ก็มีบางแห่งที่ใช้วิธีแต่งตั้ง โดย
พยายามกระจายไปตามภาควิชา

5.1.5 การประชุม ตามปกติจะประชุมเดือนละครั้ง เช่นเดียวกับที่ประชุม
คณบดี แต่ก็มีบางสถาบันประชุมเดือนละ 2 ครั้ง แต่ก็มีเรื่องรับควมคณบดีจะเรียกประชุมเป็น
กรณีพิเศษได้

5.2 คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย พบว่ามีองค์ประกอบ แตกต่างกัน
4 ประเภทใหญ่ ๆ กล่าวคือ

5.2.1 กำหนดไว้เหมือนกับกรรมการประจำคณะ มี 5 สถาบัน
(แม่โจ้, นิต้า, ศรีนครินทรวิโรฒ, ส.เอกชน และธรรมศาสตร์)

5.2.2 กำหนดรูปแบบแน่นอน มี 6 สถาบัน (เกษตรศาสตร์, มหิดล,
รามคำแหง และ ส.เทคโนโลยี)

5.2.3 กำหนดตามข้อบังคับ คือให้สภาสถาบันกำหนดตามความเหมาะสม
โดยการออกข้อบังคับมาบังคับใช้ มี 5 สถาบัน (จุฬาฯ., ศิลปากร, เชียงใหม่, ขอนแก่น และ
สงขลา ฯ)

5.2.4 ไม่มี เนื่องจากไม่มีส่วนราชการนี้ในพระราชบัญญัติมี 2 สถาบัน
(วิทยาลัยครู และ ว.เทคโนโลยี ฯ)

อนึ่งสำหรับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ไม่ปรากฏหน่วยงานนี้เช่นกัน แต่อาจ
จะจัดในรูปของคณะกรรมการประจำสาขาวิชาหรือสภาออกข้อบังคับก็ได้ แต่ขณะนี้ยังไม่มี
ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และมหาวิทยาลัยสงขลากล้งจะเปิดในปีการศึกษา 2531 แต่รายละเอียด
ยังไม่ปรากฏ

องค์ประกอบของคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยที่น่าสนใจและมีกฎหมายกำหนดไว้
แน่นอนมี 2 สถาบัน คือ มหิดลกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ส่วนของเกษตรศาสตร์กับ
รามคำแหงนั้น คล้ายกับกรรมการประจำคณะต่างกันที่มีผู้แทนคณาจารย์ของภาควิชาที่เปิดสอน
เป็นกรรมการด้วยไม่เกิน 9 คน สำหรับของมหิดล กับ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ
มีองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยมหิดลมีคณะกรรมการ
สองคณะ คือ คณะกรรมการนโยบาย และคณะกรรมการดำเนินการ (มหิดล 2530 : มาตรา 26)
ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คณะกรรมการนโยบาย ประกอบด้วย

ประธานกรรมการ อธิการบดี

รองประธาน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

กรรมการโดยตำแหน่ง คณบดี ผู้อำนวยการ และหัวหน้าส่วนราชการ
เทียบเท่าคณะที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา

อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการนโยบาย มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. วางนโยบายและแผนงานบัณฑิตวิทยาลัยให้สอดคล้องกับนโยบายของ
มหาวิทยาลัย

2. ประสานงานระหว่างส่วนราชการที่ดำเนินการบัณฑิตศึกษา

คณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย

ประธานกรรมการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

กรรมการ

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณาจารย์หรือข้าราชการ

ประจำของส่วนราชการที่ดำเนินการบัณฑิตศึกษา ตามจำนวนที่ข้อบังคับกำหนด

อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. ดำเนินการตามนโยบายและแผนงานตามที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด

2. ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณบดี

3. วางระเบียบปฏิบัติและออกข้อบังคับของบัณฑิตวิทยาลัยเกี่ยวกับงานบัณฑิต
ศึกษาโดยไม่ขัดต่อระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายของมหาวิทยาลัย

4. พิจารณาเสนอเปิดหรือยุบโครงการบัณฑิตศึกษาหลักสูตรและรายละเอียด
เกี่ยวกับหลักสูตรของบัณฑิตวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัย

5. พิจารณาคำดำเนินการวิถผล และประเมินผลบัณฑิตศึกษา

องค์ประกอบคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ
ได้กำหนดองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ (พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ
2529 : มาตรา 27-28) ไว้ดังนี้

องค์ประกอบประธานกรรมการ อธิการบดีรองประธาน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยกรรมการ ผู้อำนวยการและหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น
เทียบเท่าคณะที่ดำเนินการบัณฑิตศึกษาเลขานุการ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ถ้าไม่มีรองคณบดีให้
คณะกรรมการแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตาม มาตรา 40 (คือคุณสมบัติของคณบดี รองคณบดี หัวหน้า
ภาควิชา หรือเทียบเท่า)อำนาจและหน้าที่ กำหนดไว้คล้ายกับของมหิดล (อ้างแล้ว : 145)
มีเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งคือ "ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการมอบหมาย"

สำหรับสถาบันอื่น ๆ ที่กฎหมายมอบอำนาจให้สภาสถาบันออกข้อบังคับขึ้นเองนั้น
ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ อธิการบดีเป็นประธาน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยเป็นรอง
ประธาน หัวหน้าส่วนราชการเทียบเท่าคณะที่ดำเนินการบัณฑิตศึกษา เป็นกรรมการ และบาง
แห่งอาจกำหนดให้มีผู้แทนคณาจารย์หรือผู้แทนข้าราชการของหน่วยงานที่ดำเนินการบัณฑิตศึกษา
เป็นกรรมการอีก 3-9 คน ส่วนอำนาจหน้าที่ วาระ และการไต่ถามมักจะกำหนดไว้เหมือน ๆ
กันและเหมือนกับคณะกรรมการประจำคณะ

5.3 คณะกรรมการประจำวิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ และหน่วยงานที่
เรียกชื่ออย่างอื่น ส่วนใหญ่จะกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ วาระ และการไต่ถามไว้
เหมือนกับกรรมการประจำคณะ (อ้างแล้ว : 142) คือหัวหน้าหน่วยงานเป็นประธาน หัวหน้า
ส่วนราชการนั้น ๆ เป็นกรรมการ และอาจมีกรรมการผู้แทนหรือไม่ก็ได้ หากมีมักจะกำหนด
จำนวนไม่เกินครึ่งหนึ่งของกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนรายละเอียดอื่น ก็คล้ายกับคณะกรรมการ
ประจำคณะ

5.4 คณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู เป็นองค์การบริหาร ภายในวิทยาลัยครู
ซึ่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2528 มาตรา
19-22 กำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ การประชุม วาระ และการไต่ถามไว้ดังนี้

5.4.1 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

ประธานกรรมการ อธิการ

รองประธานกรรมการ รองอธิการ ถ้ามีรองอธิการหลายคนให้สภาการฝึกหัดครูแต่งตั้งรองอธิการคนหนึ่งเป็นรองประธานตามคำแนะนำของอธิการ

กรรมการโดยตำแหน่ง รองอธิการ หัวหน้าสำนักงานอธิการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าหน่วยงานอย่างอื่นเพื่อส่งเสริมวิชาการ

กรรมการผู้แทนคณาจารย์ จำนวนเท่ากับกรรมการโดยตำแหน่ง ไล้มาโดยการเลือกตั้ง มีวาระ 2 ปี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภา แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกตามคำแนะนำของกรรมการข้างต้นทั้งหมดมีจำนวนเท่ากับกรรมการผู้แทนคณาจารย์ มีวาระ 2 ปี

5.4.2 อำนาจหน้าที่ คล้ายกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประจำคณะของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู ไว้มาตรา 21 ดังนี้

- (1) วางระเบียบของวิทยาลัยครูด้วยความเห็นชอบของสภาการฝึกหัดครู
- (2) พิจารณากำหนดหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อเสนอต่อสภา
- (3) จัดการวัดผลการศึกษา
- (4) รับผิดชอบและให้ความเห็นแก่อธิการ
- (5) จัดทำงบประมาณประจำปี เสนอกรมการฝึกหัดครูโดยได้รับความเห็นชอบจากสภาการฝึกหัดครู
- (6) จัดทำรายงานแสดงผลงานและการรับจ่ายเงินในรอบปี

5.4.3 การประชุม อนุโลมใช้เหมือนสภาการฝึกหัดครู คือประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง แต่ในทางปฏิบัติจริง พบว่ามีการประชุมบ่อยมากประมาณภาคเรียนละ 1-2 ครั้ง คือตอนจะเปิดภาคเรียน (ขอความเห็นชอบโครงการและหรืองบประมาณ) กับตอนจะปิดภาค

เรียน (อนุมัติผลการศึกษา) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมักไม่มาประชุม เกือบทุกวิทยาลัยครูมาไม่ถึงครึ่งหรือบางครั้งไม่มาเลย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เหมาะสม เช่น บุคคลนั้นสูงส่งเกินไป บุคคลนั้นไม่สนใจวิทยาลัยครู ฯลฯ จึงน่าจะเลือกผู้ที่สามารถมาร่วมประชุมได้และยินดีมาเป็นกรรมการด้วยความจริงใจไม่ใช่ด้วยการเกรงใจ แม้ว่าในการสรรหาแต่ละครั้งเมื่อที่ประชุมเห็นชอบว่าจะเลือกผู้ใดเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้วที่ประชุมจะมอบหมายให้กรรมการท่านใดท่านหนึ่งที่สนิทชิดชอบไปทาบทาม แต่เมื่อไม่อาจมาร่วมประชุมได้ คณะกรรมการประจำวิทยาลัยประเภทอื่นน่าจะได้พิจารณาในประเด็นนี้เป็นพิเศษ (สอบถาม สัมภาษณ์ และประสบการณ์ที่เคยเป็นกรรมการผู้แทนคณาจารย์)

5.4.4 วาระ กรรมการโดยตำแหน่งมีวาระตามตำแหน่ง ส่วนกรรมการผู้แทนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระ 2 ปี เหมือนกับสถาบันอื่น ๆ

5.4.5 การไต่ถาม กรรมการโดยตำแหน่งไต่ถามตามตำแหน่งกรรมการผู้แทนคณาจารย์ไต่ถามโดยการเลือกตั้งทั่วไป โดยไม่กำหนดเงื่อนไขจำนวนในหน่วยงานแต่บางวิทยาลัยมีข้อกำหนดว่าห้ามมาจากคณะวิชาเดียวกันเกิน 1 คน ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไต่ถามโดยการสรรหาของคณะกรรมการประจำวิทยาลัยประเภทอื่นทาบทามและเสนอสภาการฝึกหัดครูแต่งตั้ง

5.5 กรรมการประจำสหวิทยาลัย เป็นองค์การบริหารภายในร่วมกันที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มวิทยาลัยครู ซึ่งข้อมบังคับสภาการฝึกหัดครู ว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ.2528 เรียกว่า "สหวิทยาลัย" เพื่อให้ทรัพยากรของวิทยาลัยครูร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการร่วมกันให้มีประสิทธิภาพและเพื่อพัฒนาวิทยาลัยครูให้เป็นสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญาที่สมบูรณ์ จึงได้กำหนดให้วิทยาลัยครูรวมตัวกันเป็น "สหวิทยาลัย" 8 สหวิทยาลัย และกำหนดให้วิทยาลัยครูที่ขีดเส้นใต้เป็นที่ตั้งสำนักงาน ดังนี้

5.5.1 สหวิทยาลัยล้านนา ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 4 สถาบัน (เชียงใหม่, เชียงราย, ลำปาง, และอุตรดิตถ์)

5.5.2 สหวิทยาลัยพุทธชินราช ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 4 สถาบัน (กำแพงเพชร, นครสวรรค์, พิษณุโลก และเพชรบูรณ์)

5.5.3 สหวิทยาลัยอีสาน-เหนือ ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 4 สถาบัน (มหาสารคาม, เลย, สกลนคร และอุดรธานี)

5.5.4 สหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 4 สถาบัน
(นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์ และ อุบลราชธานี)

5.5.5 สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 5 สถาบัน
(ฉะเชิงเทรา, เทพสตรี, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรีวิทยาลัยเกษตร และวิทยาลัยรำไพพรรณี
(จันทบุรีเดิม)

5.5.6 สหวิทยาลัยทวารวดี ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 4 สถาบัน
(กาญจนบุรี, นครปฐม, เพชรบุรี และหมู่บ้านจอมบึงราชบุรี)

5.5.7 สหวิทยาลัยทักษิณ ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 5 สถาบัน
(นครศรีธรรมราช, ภูเก็ต, ยะลา, สงขลา และสุราษฎร์ธานี)

5.5.8 สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 6 สถาบัน
(จันทรมณฑล, ธนบุรี, บ้านสมเด็จเจ้าพระยา, พระนคร, สวนดุสิตและสวนสุนันทา สถาบัน
ตั้งสำนักงานจะย้ายไปสวนสุนันทาในปีการศึกษา 2531)

การบริหารงานสำนักงานสหวิทยาลัย กำหนดให้มีผู้อำนวยการและ
รองผู้อำนวยการสหวิทยาลัย ซึ่งกรมการศึกษาคณะครูแต่งตั้งจากผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า
หัวหน้าคณะวิชาโดยคำแนะนำของประธานสหวิทยาลัย กับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่ง

อำนาจหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในหน้าที่ของคณะกรรมการฯ
- (2) ศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นและขอเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงาน
บุคคลและงบประมาณของสหวิทยาลัย และวิเคราะห์ระบบงานของหน่วยงานสังกัดสหวิทยาลัยเพื่อ
เสนอแนะกรรมการสหวิทยาลัย
- (3) ศึกษาวิเคราะห์แผนงานและจัดทำงบประมาณของสหวิทยาลัย
- (4) จัดทำรายงานการปฏิบัติงานประจำปีเกี่ยวกับการดำเนินงานของ
สหวิทยาลัย เสนอต่อคณะกรรมการสหวิทยาลัย
- (5) ทำหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสหวิทยาลัยและหรือกรมการ

ฝึกหัดครูและหรือสภาการฝึกหัดครูมอบหมาย

องค์ประกอบของคณะกรรมการสหวิทยาลัย มีองค์ประกอบดังนี้

ประธานกรรมการ อธิการผู้ได้รับเลือกจากอธิการในสหวิทยาลัย มีวาระ

2 ปี

รองประธาน อธิการผู้ได้รับเลือกจากอธิการในสหวิทยาลัย มีวาระ 2 ปี

กรรมการ - อธิการในสหวิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นประธานรองประธาน

- ผู้แทนผู้บริหารวิทยาลัยละ 1 คน (ผู้บริหารเลือก) มีวาระ

2 ปี

- ผู้แทนคณาจารย์วิทยาลัยละ 1 คน (คณาจารย์เลือก) มีวาระ

2 ปี

- กรรมการสภาการฝึกหัดครูประเภทผู้แทนคณาจารย์ประจำ
สหวิทยาลัยนั้น ๆ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินกรรมการผู้แทนคณาจารย์ซึ่งสภาการ
ฝึกหัดครูแต่งตั้งโดยกรรมการอื่น (นอกจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ) มีวาระ 2 ปี

กรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสหวิทยาลัย มีวาระ 4 ปี

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ รองผู้อำนวยการสหวิทยาลัย มีวาระ 4 ปี

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสหวิทยาลัย ข้อบังคับดังกล่าวกำหนดให้
"มีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานให้วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยแต่ละแห่งร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา
5 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2527"
ให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) วางระเบียบและกำหนดแนวปฏิบัติตามนโยบายกรมการฝึกหัดครู
กระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนางานของสหวิทยาลัย

(2) ให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการ ของสหวิทยาลัยและนำ
เสนอสภาการฝึกหัดครู

- (3) กำกับมาตรฐานทางวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานของสภาการฝึกหัดครู
- (4) กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นร่วมกันของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัย
- (5) แต่งตั้งอนุกรรมการให้ทำการศึกษาและปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ
- (6) ออกข้อบังคับของสหวิทยาลัยด้วยความเห็นชอบของสภาการฝึกหัดครู
- (7) ดูแลและติดตามการปฏิบัติงานของวิทยาลัยครู ในสหวิทยาลัย ที่เป็นมติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
ต่อสภาการฝึกหัดครู
- (8) ให้ความเห็นและเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา
- (9) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากกรมการฝึกหัดครู และหรือ
สภาการฝึกหัดครู

การประชุม คณะกรรมการสหวิทยาลัยมีกำหนดการประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้งตามมติที่ประชุมกำหนด (สำหรับสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ กำหนดประชุมทุกวันอังคารต้นเดือน) หรือมีกรรมการสหวิทยาลัยตั้งแต่สามคนขึ้นไปร้องขอ หรือประธานเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า มีการประชุมน้อยกว่ากำหนดเป็นส่วนใหญ่และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมักมาประชุมไม่เกินครึ่งหนึ่งของกรรมการ (สอบถาม, สัมภาษณ์ และประสมการณ์)

สรุป

ตามที่กล่าวมาจะเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยมีโครงสร้างการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการมากที่สุด นับตั้งแต่สถาบันซึ่งเป็นองค์การบริหารที่มีอำนาจสูงสุดแล้วยังมีคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็นสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อบังคับ และข้อกำหนดของแต่ละแห่ง แต่ส่วนใหญ่จะมี อ.ก.ม., ที่ประชุมคณาบดี, คณะกรรมการประจำคณะ/บัณฑิตวิทยาลัย/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ หรือหน่วยราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ส่วนคณะกรรมการประจำวิทยาเขตก็ตี คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยก็ตี คณะกรรมการประจำวิทยาลัยครูก็ตี หรือคณะกรรมการสหวิทยาลัยก็ตี เหล่านี้ล้วนมีอยู่เฉพาะบางสถาบันเท่านั้น แต่ยังมีคณะกรรมการอีกรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในโครงสร้างการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเกือบทุกแห่ง คือ สภาคณาจารย์หรือสภาอาจารย์หรือสภาข้าราชการ ซึ่งจะได้อธิบายถึงในบทถัดไป